

Disfresses

El verb *disfressar* i el seu derivat, el substantiu *disfressa*, són uns dels mots que presenten una discrepància vocàlica amb les formes corresponents del castellà, resoltes amb *e* en català i amb *a* en castellà: «disfrazar» i «disfraz». Segons Coromines, l'origen d'aquests mots és incert, però és probable que derivin de *fressa*, *desfressar*, que és la forma primitiva, devia ésser primitivament, sempre segons Coromines, «despistar, esborrar el rastre», i després «desfigurar» i «cobrir amb disfressa». Les formes del castellà —així com les del portuguès— provindrien aleshores de les del català, i, de fet, la forma del verb amb *e* va existir també en castellà antic.

Avui, però, com hem dit, hi ha una discrepància vocàlica entre les formes del català i del castellà, i si aquests mots no figuren a les llistes d'aquestes discrepàncies que solen incloure tots els tractats d'ortografia, és perquè aquestes llistes comprenen únicament aquells mots o famílies de mots en què la *a* i la *e*, pronunciades amb un mateix so de vocal neutra en els parlars del català oriental quan figuren en síl·labes àtones, figuren en una d'aquestes síl·labes, és a dir, mots com *ambaixada* o *sanesa*, o com *enyorar* o *meravella*. En canvi, en mots com *disfressa* i com *disfresso* o *disfressen* (formes del verb *disfressar*), la *e* que discrepa de la *a* del castellà és tònica i ha d'ésser, per tant, pronunciada precisament com una *e*, raó per la qual es considera, teòricament, que l'escriptura d'aquests mots no ha d'oferir cap dubte i no són així inclosos en les llistes indicades, que tenen una finalitat merament pràctica, de caràcter ortogràfic.

Tanmateix, aquesta setmana en què les disfresses són un tema d'actualitat, hem sentit que algun locutor radiofònic s'hi referia repetidament fent servir la forma «disfresses», amb una *a* a la segona síl·laba. Improvisava i es deixava influir pel castellà? Llegia la paraula mal escrita? O potser llegia malament una paraula ben escrita? Aquesta darrera hipòtesi no es pot pas descartar, considerant el fet lamentable que no tots els locutors que intervenen en programes en català el saben llegir. Es veu que el fet que la *a* i la *e* es pronunciïn en molts casos amb un mateix so els desorienta, i toben així normal de pronunciar com una *a* la *e* de *disfressa*, talment com pronuncien formes verbals com *canten*, *passen*, *esperen*, etc., com si fossin *cantant*, *passant*, i *esperant*.

Albert Jané